

Nieuwsbrief Spinoza kring Soest dd. 8 september 2024

Beste allen,

Vooruitlopend op de lezing op 18 januari van historicus Jean Marc van Tol over Johan de Witt maak ik jullie alvast attent op de serie over de gebroeders de Witt die vanavond op NPO 2 begint.

Het uitzendschema en het artikel van Jean Marc van Tol in de VARA-gids zit in de bijlage.

De flyer met de inhoud van de lezing volgt binnenkort.

Ik kan al wel verklappen dat Jean Marc een beeldende en boeiende verteller is.

De meesten kennen hem als de tekenaar van Fokke en Sukke, maar ik kan gerust zeggen dat hij als historicus een van de grootsten is.

Alvast veel lees- en kijkplezier.

Tot gauw.

Met vriendelijke groet,

Gonny Pasman – Sakkers
info@spinozakingsoest.nl
www.spinozakingsoest.nl

De Grooten Tour van de Gebroeders De Witt

De Grooten Tour van de Gebroeders De Witt treedt presentator Huub Stapel in de voetsporen van Cornelis en Johannes de Witt. De gebroeders De Witt reizen in de 17e eeuw twee jaar lang door Frankrijk en Engeland. Hun ervaringen in het buitenland bepalen hoe zij later ons land zullen leiden. Van deze reis bleven hun dag- en kasboeken bewaard en Huub Stapel reist haast vier eeuwen later de broers achterna. De Grooten Tour van de Gebroeders De Witt is te zien vanaf zondag 8 september om 20.20 uur bij MAX op NPO 2.

Afleveringen De Grooten Tour van de Gebroeders De Witt

In De Grooten Tour van de Gebroeders De Witt treedt presentator Huub Stapel in de voetsporen van Cornelis en Johannes de Witt. De gebroeders De Witt reizen in de 17^e eeuw twee jaar lang door Frankrijk en Engeland. Hun ervaringen in het buitenland bepalen hoe zij later ons land zullen leiden. Van deze reis bleven hun dag- en kasboeken bewaard en Huub Stapel reist haast vier eeuwen later de broers achterna. De Grooten Tour van de Gebroeders De Witt is te zien vanaf zondag 8 september om 20.20 uur bij MAX op NPO 2.

Aflevering 1 - Reis - Zondag 8 september om 20.20 uur bij MAX op NPO 2.

De reis van de broers begint in de havens van Dordrecht. In het Dordts Patriciërshuis leert Huub Stapel meer over de achtergronden van de broers en hun reis. Wie zijn deze twee Hollandse jongheren? Waar komen deze pientere knapen vandaan? En bovendien: hoe verliep deze trip? Huub Stapel reist de broers achterna en de eerste tussenstop van is Parijs: in de 17^e eeuw een stad in transitie. Bij het bezoek van de gebroeders De Witt is de Franse koning nog klein, maar later zal hij hun leven en toekomst tarten. In Parijs hangen de broers de toerist uit.

Aflevering 2 - Studie - Zondag 15 september om 20.20 uur bij MAX op NPO 2.

Huub Stapel verlaat Parijs en hij reist, met het dag- en kasboek van de broers in de hand, via Blois en Langeais naar Angers. Om erbij te horen in de 17^e eeuw, moesten de broers middeleeuwse en ridderlijke gebruiken zich eigen maken: perfect paard leren rijden, helder Frans leren spreken, standvastig leren schermen en zwierig leren dansen. Huub logeert aan de Franse Loire, eet Franse hotelkost zoals de broers dat deden en wordt uitgenodigd voor een 17^e eeuwse groepsvolksdans.

Aflevering 3 - Religie - Zondag 22 september om 20.20 uur bij MAX op NPO 2.

Hoe reisden de vrij streng gereformeerde Hollands gebroeders De Witt in een overwegend katholiek land? Waren ze in Frankrijk in gevaar? Hoe reageerden zij bij het zien van bijvoorbeeld relieken? Hadden ze hierop kritiek, of hielden ze zich te midden van de 'vijand' vooral op de vlakte? Er heerste in Frankrijk zogenaamde godsdienstvrijheid, maar Franse protestanten hadden het knap lastig. Dat zullen ook de broers in levende lijve ervaren. In deze aflevering reist Huub Stapel van Angers naar Bordeaux.

Aflevering 4 - Cultuur - Zondag 29 september om 20.20 uur bij MAX op NPO 2.

Huub Stapel volgt de Gebroeders de Witt richting het zuiden van Frankrijk: de Middellandse Zee, de bakermat van onze cultuur. Zagen zij dit ook zo? Vormde de antieke wereld voor hen hét grote voorbeeld? Huub Stapel reist onder meer af naar de vestingstad Carcassonne, het amfitheater van Arles, Vaucluse en Pont-Saint-Esprit.

Aflevering 5 - Elite - Zondag 6 oktober om 20.20 uur bij MAX op NPO 2.

Huub Stapel is in Genève, waar de broers in de 17e eeuw enkele dagen verbleven. In deze stad waren

ze onder geloofsgenoten, even weg uit het katholieke Frankrijk. Zwitserland is in de 17e eeuw een protestantse republiek die verdacht veel op Nederland lijkt. Daarna gaat de reis via Beaune en Château de Vaux-le-Vicomte stapsgewijs richting Parijs: het toenmalige mekka van de mode.

Aflevering 6 - Politiek - Zondag 13 oktober om 20.20 uur bij MAX op NPO 2.

De reis van Huub Stapel gaat de plas over, want aan het einde van hun tour reizen Johan en Cornelis de Witt richting Engeland. Daar wil ook de Engelse koning als een absolute monarch regeren. Maar Karel I botst met het parlement en een burgeroorlog breekt uit. De broers zitten er middenin, maar niets belet hen om ook van de hertenjacht, warme baden en universiteitsbibliotheken te genieten. Na twee jaar beslissen ze naar Dordrecht terug te keren en zo komt er een einde aan De Grooten Tour van de Gebroeders De Witt.

Ontdekkings

Er valt zoveel meer over het leven van Johan en Cornelis de Witt te vertellen, vond tekenaar Jean-Marc van Tol. Hij stond mede aan de basis van de nieuwe serie *Den grooten toer van de gebroeders De Witt*.

Mensen kennen de gebroeders De Witt vooral vanwege hun geweldadige dood. Het beeld van Johan en Cornelis de Witt, gevild en van vele ledematen ontdaan, ondersteboven hangend aan de wipgalg van het Haagse Groene Zoodje staat in ieders geheugen gegrift. Een gitzwarte bladzijde uit onze geschiedenis die plaatvond in 1672, het Rampjaar waarin de Republiek werd aangevallen door Frankrijk, Engeland en twee Duitse bisdommen. Hier eindigde het tijdperk dat bekendstond als de Ware Vrijheid, de periode waarin raadpensionaris Johan de Witt aan de macht was en het land geen stadhouder had (1650-1672). Maar er valt meer te vertellen over Johan de Witt dan alleen zijn bloedige einde, veel meer. Dat doe ik graag, naar aanleiding van de nieuwe serie *Den grooten toer van de gebroeders De Witt*.

Dat gewelddadige einde was in zekere zin een geluk voor latere historici: alle correspondentie en het hele archief van Johan de Witt (1625-1672) werd door de autoriteiten in beslag genomen. Momenteel worden die papieren, aangevuld met later verworven materiaal, bewaard in het Nationaal Archief (NA) in Den Haag. Zo'n 35.000 brieven en notities,

waarvan slechts een deel (ongeveer 15%) is gepubliceerd. Het archief bevat ook geschriften uit de tijd dat de twee broers enkel nog twee onbekende regentzonen uit Dordrecht waren. Deze stukken bieden een inblikje in hun jonge jaren. Ingebonden in een dik boek zijn enkele kleine kladboekjes bewaard en een uitgewerkt journaal waarin de broers van dag tot dag aantekeningen maakten over hun grand tour, een reis zoals veel scholieren en studenten die tegenwoordig ook maken om iets van de wereld te zien. In de zesdelige serie *Den grooten toer van de gebroeders De Witt* reist Huub Stapel de broers achterna door Frankrijk en Engeland.

Tijdens mijn studie Historische Letterkunde aan de UvA in de jaren 90 van de vorige eeuw, mocht ik me een halfjaar (we hadden toen nog semesters) storten op de geschriften rond de Ware Vrijheid. Ik vond – en vind het nog steeds – heerlijk om in archieven papier in handen te hebben waar soms het puimsteen nog vanaf rolt. Een *warzone* naar een andere tijd. Voor het vak 'Vrijheid rond 1650' hield ik me bezig met pamfletten (krantjes op A5-formaat die in allerlei geuren en kleuren verschenen en vergelijkbaar zijn met het huidige X) uit de tijd van Johan de

DEN GROOTEN TOER VAN DE GEBROEDERS DE WITT
ZONDAG, NPO 2,
20.20

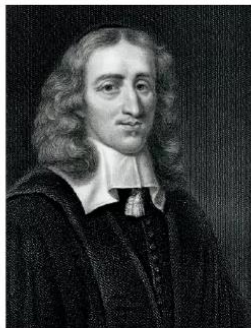
Geschiedenisserie over het de reis die de gebroeders De Witt maakten van oktober 1645 tot juli 1647.

reis

Condacq Aegher die abont
 Gheuek naer pont de St. Effrit
 2 mijlitz a Noctur Jame. G
 Gheuek gembrecht dat Abide de loop
 Gheuek Gheuek gheuek gheuek
 Gheuek Gheuek Gheuek Gheuek
 Gheuek Gheuek Gheuek Gheuek

2 Gheuek die Gheuek
 Gheuek Gheuek

Helemaal boven: Huub Stapel bekijkt
 portretten van de gebroeders De Witt;
 rechtsboven: Cornelis de Witt (1623-
 1672) en Johan de Witt (1625-1672);
 fragmenten en schetsen uit de zakboek-
 jes van de broers.

Metz af naer die middacq ontrent
 Gheuek Gheuek Gheuek Gheuek
 Log: a la post.

Witt. Bij een bezoek aan het NA realiseerde ik me hoeveel onuitgegeven (en niet-onderzocht) materiaal er van Johan de Witt nog was. Ik zou me destijds al volledig op de gebroeders de Witt hebben gestort als ik niet ondertussen door een ander duo in beslag werd genomen: Fokke & Sukke. Met mijn studievrienden John Reid en Bastiaan Geleijne maakte ik een cartoon voor het Amsterdams Studentenweekblad *Propria Cures* die al snel al mijn andere bezigheden overvleugelde. Meer dan twintig jaar was mijn agenda volledig gevuld met de eend en kanarie, die we dagelijks avonturen lieten beleven in vele uitgaven, waaronder *NRC* (sinds 1999), *DWDD* (van 2007 t/m 2011) en zelfs de *VARAgids*. Vanaf 2011 namen we ons voor om wat rustiger aan te doen. Dit hield in dat we als makers tijd kregen voor andere dingen. John Reid werd de Rijdende Rechter (tegenwoordig ook te zien bij Omroep MAX), Bastiaan startte een carrière als cabaretier en muzikant en ik keerde terug naar de wereld van De Witt.

Historicus Luc Panhuysen had inmiddels zijn imposante en veelgeroemde dubbelbiografie over de gebroeders De Witt uitgebracht, *De Ware Vrijheid*. Biografieën laten gelukkig altijd plekken open die met fantasie kunnen worden verfraaid, zeker als er nog zoveel braakliggend archiefmateriaal voorhanden is, en zo ontstond bij mij het plan om een trilogie rond Johan de Witt te schrijven, gericht op de sleuteljaren 1650, 1666 en 1672. Tijdens mijn onderzoek leerde ik Luc kennen en ook Ineke Huysman van het Huygens Instituut, die het voornemen had om alle nog niet gepubliceerde brieven voor een groter publiek te ontsluiten. Ik sloot me graag aan bij dat initiatief. Met een enthousiaste groep studenten, promovendi en vrijwilligers werken we sindsdien hard aan het openbaar maken van de correspondentie van De Witt. Veel is reeds op internet te vinden, o.a. via www.johandewitt.nl. Daarnaast hebben we inmiddels vier →